

DOI:10.35774/app2022.02.0127
УДК 347(477)(075.8)

Олександр Мудрий,

аспірант кафедри цивільного права та процесу
Львівського національного університету
імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-2479-0446>

ЗАГАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ГРОШОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ, ЩО ВИНИКАЮТЬ ЗА ДОГОВОРАМИ НАЙМУ (ОРЕНДИ)

Проаналізовано поняття грошових зобов'язань та їх місце у договірних зобов'язаннях найму (оренди). На основі аналізу доктринальних дефініцій грошового зобов'язання, запропонованих у цивільно-правовій науці та напрацьованих на рівні судової практики, зроблено висновок про доцільність розуміння поняття грошового зобов'язання з позиції поділу зобов'язань на прості і складні. У складному зобов'язанні, яким є договірне зобов'язання найму (оренди), грошове зобов'язання доцільно розглядати в якості структурного елементу зобов'язання як правовідношення. Грошове зобов'язання за договором найму (оренди) полягає насамперед в обов'язку наймача (орендаря) сплачувати плату за користування майном (орендну плату), якщо відповідно до умов договору та вимог закону остання сплачується в грошовій формі, а також може полягати в інших обов'язках сторін зі сплати грошей (відшкодування вартості проведеного капітального ремонту, відшкодування витрат, пов'язаних із поліпшенням орендованого майна, тощо).

Ключові слова: зобов'язання; грошове зобов'язання; договір найму (оренди).

Mudryi O.

General theoretical characteristics of money obligations arising under hiring (lease) contracts

The article analyzes the concept of monetary obligations and their place in contractual obligations of hiring (lease). The term “monetary obligation” aims to understand this concept as specific in relation to the more general concept – “obligation”. It can be assumed that this was the main reason that the majority of definitions of monetary obligation presented in science and judicial practice contain the concept of “legal relationship” (or “obligation”).

The author justifies the position that the term “monetary obligation” should be considered from two points of view:

1) as an obligation (a type of civil legal relationship) in which the debtor is obliged to pay money in favor of the creditor, and the creditor has the right to demand that the debtor fulfill this obligation. This understanding of a monetary obligation refers to simple obligations, the content of which is exhausted by the obligation of the debtor to pay money and the right of the creditor to demand such payment (for example, a monetary obligation that arises on the basis of an interest-free money loan contract);

2) as a structural element of the content of a complex obligation, in which the obligation of the debtor to pay money and the corresponding right of the creditor to demand such payment exist alongside other rights and obligations of the parties to the same obligation.

The contract of hiring (lease) is the ground for the appearance of a complex civil legal obligation as a legal relationship within the meaning of Part 1 of Art. 509 of the Civil Code of Ukraine. Accordingly, it is advisable to consider the monetary obligation as a structural element of the above-mentioned complex obligation. The monetary obligation under the contract of employment (lease) consists, first of all, in the obligation of the lessee to pay a charge for the use of the property (rent), if in accordance with the terms of the contract and the requirements of the law, the latter is paid in money, and it may also be in other obligations of the parties to pay money (reimbursement of the cost of capital repairs, reimbursement of expenses related to the improvement of leased property, etc.). Monetary obligations under employment contracts (lease) have a civil law nature, regardless of the subject structure of the parties to the relevant contract.

Keywords: obligations; monetary obligation; hiring (lease) contract.

Постановка проблеми. З огляду на виняткову роль грошей у сучасному цивільному обороті, з одного боку, та відплатність більшості цивільно-правових договорів, з іншого боку, важливою категорією зобов'язального права є грошові зобов'язання. Чинний Цивільний кодекс України (далі – ЦК України) [1] хоч оперує терміном «грошове зобов'язання» (ст.ст. 532-535, 549, 613, 625 та ін.), проте не містить його

© Олександр Мудрий, 2023

визначення. Це породжує дискусії щодо розуміння цієї категорії в науці цивільного та труднощі в її тлумачення в судовій практиці. У зв'язку з цим висловлюються навіть пропозиції щодо доцільності відмови в подальшому в ЦК України від поняття «грошове зобов'язання» як такого [2, с. 379–383]. Тому зараз набуває актуальності питання про сутність грошового зобов'язання та його місце в різних типах договірних відносин, зокрема у відносинах за договорами найму (оренди).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем зобов'язань у цивільному праві та грошових зобов'язань, зокрема, присвячені наукові праці таких вчених, як І. А. Безклубий, Т. В. Боднар, Н. Ю. Голубева, І. Р. Калаур, В. М. Коссака, Н. С. Кузнецова, І. М. Опачий, М. Д. Пленюк, О. П. Подцерковний, В. М. Слома, Є. О. Харитонов та ін. Проте питання про з'ясування сутності грошових зобов'язань та особливостей їх вияву в договорах орендного типу досі не одержували належного теоретичного опрацювання в українській цивільно-правовій науці.

Мега статті – з'ясувати сутність грошових зобов'язань та їх місце в договірних зобов'язаннях, що виникають на підставі договорів найму (оренди).

Виклад основного матеріалу дослідження. В юридичній науці висловлені різні підходи до розуміння поняття грошових зобов'язань.

Зокрема, І. А. Безклубий сформульовано визначення грошового зобов'язання як правовідносин, в яких кредитор має право вимагати від боржника здійснення відповідного платежу, а боржник зобов'язується сплатити на користь кредитора певну грошову суму шляхом розрахунку у формі, що передбачена законом або правочином [3, с. 145–146].

Згідно з позицією Т. В. Боднар, грошове зобов'язання можна визначити як правовідношення, що виникло з договору, в якому одна сторона (боржник) зобов'язана сплатити гроші на користь другої сторони (кредитора), кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку [4, с. 193–194].

На думку О. П. Подцерковного, грошове зобов'язання може бути представлено як врегульоване нормами різних галузей права відносно відношення формального характеру, що опосередковує переміщення легального платіжного засобу в майнових відносинах, в межах яких учасники наділені взаємними правами і обов'язками активного характеру з приймання передачі визначеної, або такої, що може бути визначена суми грошей [5, с. 30].

У дисертації І. М. Опачого запропоновано дефініцію грошового зобов'язання як обов'язку однієї сторони належним чином передати (сплатити) іншій стороні визначену суму грошей з метою погашення грошового зобов'язання [6, с. 47–48].

Інша вітчизняна дослідниця Т. О. Жагорнікова сформулювала визначення поняття грошового зобов'язання як цивільно-правового зобов'язання по сплаті грошових знаків у визначеній чи визначуваній сумі, що виконують у майновому обороті функцію законного платіжного засобу і засобу обігу, з метою погашення грошового боргу [7, с. 205].

Щодо грошового зобов'язання в іноземній валюті, то Я. Є. Фоменко пропонує його визначення як правовідношення, згідно з яким одна сторона (боржник) має сплатити другій стороні (кредитору) грошову суму, виражену безпосередньо в іноземній валюті, або грошову суму з валютним еквівалентом, що виникло з договірних чи інших підстав [8, с. 27].

Як бачимо, наведені доктринальні визначення різняться між собою. Чи не єдине, що об'єднує ці дефініції, – це вказівка на обов'язок боржника сплатити гроші (грошову суму). Більшість дослідників визначають поняття грошового зобов'язання через категорію правовідношення (чи зобов'язання), хоча окремі науковці розуміють його як обов'язок. У деяких із наведених визначень міститься вказівка на міжгалузеву природу грошових зобов'язань, підстави їх виникнення, зазначається їх мета, спосіб виконання тощо.

Поняття грошового зобов'язання сформульовано також у судовій практиці. Свого часу Вищим господарським судом України було визначено, що грошовим потрібно вважати будь-яке зобов'язання, що складається в тому числі з правовідношення, в якому праву кредитора вимагати від боржника виконання певних дій кореспондує обов'язок боржника сплатити гроші на користь кредитора [9]. Подібне розуміння грошового зобов'язання застосовується в практиці Верховного Суду [10; 11].

Сам термін «грошове зобов'язання» націлює на розуміння цього поняття як видового щодо більш загального (родового) поняття – «зобов'язання». Можна припустити, що саме це послужило основною причиною того, що більшість представлених у науці і судовій практиці визначень грошового зобов'язання у своїй основі містять поняття «правовідношення» (або «зобов'язання»).

Законодавче визначення зобов'язання у ч. 1 ст. 509 ЦК України через категорію «правовідношення», з урахуванням положень ст. 1 ЦК України, передбачає розуміння зобов'язання саме як правовідно-

шення цивільно-правового характеру. Власне, з такої позиції розглядається поняття зобов'язання в науці цивільного права [4, с. 10–11; 12, с. 246–247; 13, с. 50–55; 14, с. 56]. Незважаючи на це, в літературі трапляються інші точки зору щодо цього, які переважно зводяться до того, що грошове зобов'язання не обмежується лише цивільними правовідносинами [3, с. 146; 5, с. 14–30; 15, с. 45]. Своєрідним законодавчим підґрунтям для подібних висновків служить законодавство про банкрутство, податкове законодавство тощо. У ст. 1 Кодексу України з процедур банкрутства (далі – КУзПБ) [16] міститься визначення грошового зобов'язання, відповідно до якого це поняття охоплює не тільки зобов'язання сплатити певну грошову суму відповідно до цивільно-правового правочину (договору) та на інших підставах, передбачених законодавством України, але і зобов'язання щодо сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне та інше соціальне страхування. Схожий підхід міститься у ст. 1 ЗУ «Про фінансову реструктуризацію» [17].

Але цілком очевидно, що визначення грошового зобов'язання у КУзПБ та ЗУ «Про фінансову реструктуризацію» надано тільки для цілей їх застосування в межах тих правовідносин, які становлять предмет регулювання зазначених законодавчих актів. Сприйняття подібного розуміння грошових зобов'язань як загального і поширення на правовідносини, які лежать поза сферою регулювання зазначених законів, на практиці здатне породити плутанину в застосуванні норм права. Наприклад, враховуючи положення ст. 1 ЦК України, податкові зобов'язання хоч і мають грошовий характер (у п. 14.1.39 ст. 14 Податкового кодексу України [18] вживається термін «грошове зобов'язання платника податків»), проте не можуть розглядатися як різновид грошових зобов'язань в розумінні ЦК України, що з практичної точки зору означає неможливість застосування до них загальних положень про зобов'язання та про грошові зобов'язання, закріплених ЦК України.

Щодо грошових зобов'язань, які виникають у сфері господарювання, то згідно із термінологією Господарського кодексу України [19], вони віднесені до «майново-господарських зобов'язань». Грошові зобов'язання між суб'єктами господарської діяльності за своєю природою є цивільно-правовими зобов'язаннями в розумінні ЦК України. Жодних сутнісних ознак грошових зобов'язань у сфері господарювання, які би свідчили про якісно іншу природу таких грошових зобов'язань порівняно із загальноцивільністичними, немає.

Отже, грошові зобов'язання в розумінні ЦК України мають цивільно-правову природу незалежно від їхнього суб'єктного складу.

У контексті дослідження потребує вирішення питання про місце грошових зобов'язань у правовідносинах за договорами найму (оренди).

Доктринальне визначення договірної зобов'язання про передання майна в користування сформулював І. Р. Калаур – це урегульоване законом та / або договором проавовідношення, в якому уповноважений на укладення договору учасник цивільних правовідносин зобов'язаний вчинити комплекс дій, необхідних і достатніх користувачеві для володіння й користування майном, а користувач зобов'язаний користуватися майном відповідно до його призначення та погоджених сторонами умов, вносити плату за користування майном та повернути його після припинення користування відповідно до умов договору або закону [20, с. 416].

Тобто науковець розглядає обов'язок користувача вносити плату за користування майном як складову договірної зобов'язання про передання майна в користування. Схожу позицію, щоправда щодо зобов'язань з передання майна у власність, висловила О. С. Яворська, підкреслюючи, що в зобов'язальних правовідносинах з відплатного передання майна у власність, грошове зобов'язання не може складати окремого правовідношення. Обов'язок щодо оплати переданого у власність майна є складовим елементом змісту відповідного зобов'язального правовідношення [21, с. 328].

Однак у літературі можна зустріти також інші точки зору з цього приводу. Наприклад, О. П. Подцерковний вважає, що обов'язок щодо сплати грошей у зустрічних майнових зобов'язаннях є не просто інструментом єдиного «товарного» відношення, а окремим зобов'язанням специфічного характеру згідно з прямими законодавчими встановленнями. Навіть у тому випадку, коли грошове зобов'язання невіддільне від основного товарного зобов'язання, є так званім «вбудованим», воно незмінно має відповідати юридичним вимогам, які висуваються до змісту грошових зобов'язань [5, с. 26]. Схожу точку зору підтримує Я. А. Карабань [22, с. 25].

На нашу думку, проблеми із визначенням суті грошового зобов'язання пов'язані з тим, що в юридичній літературі донині не вироблено єдиного підходу до того, що розуміти під самим зобов'язанням – одне цілісне правовідношення, яке може включати сукупність кореспондуючих одне іншому прав та

обов'язків сторін, чи зобов'язанням є кожен одиничний правовий зв'язок, що виражається у певному обов'язку і кореспондуючому йому праві.

Законодавче визначення зобов'язання у ч. 1 ст. 509 ЦК України значною мірою націлює на другий варіант. Хоча у цьому визначенні зобов'язання розуміється як правовідношення, його зміст становить обов'язок боржника вчинити певну дію або утриматися від вчинення певної дії і право кредитора вимагати від боржника виконання його обов'язку. Тобто буквально тлумачення цієї норми націлює на те, що зобов'язанням є правовідношення, зміст якого становить один обов'язок і кореспондуюче йому одне право вимагати виконання цього обов'язку. Але якщо керуватися такою логікою, то виходить, що за будь-яким двостороннім договором (купівлі-продажу, оренди, підряду тощо) виникає не одне, а кілька зобов'язань. Доводиться констатувати, що такий підхід при визначенні поняття «грошове зобов'язання» застосовується в судовій практиці.

Так, Верховний Суд України висловив позицію, що договір про надання послуг є складним зобов'язанням, що складається з двох органічно поєднаних між собою зобов'язань: по-перше, правовідношення, в якому виконавець повинен надати послугу, а замовник наділений правом вимагати виконання цього обов'язку; по-друге, правовідношення, в якому замовник зобов'язаний оплатити надану послугу, а виконавець має право вимагати від замовника відповідної оплати. Таким чином, грошовим зобов'язанням є таке правовідношення, в якому одна сторона (боржник) зобов'язана сплатити гроші на користь другої сторони (кредитора), а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку. Відтак, грошовим потрібно вважати будь-яке зобов'язання, що складається, у тому числі, з правовідношення, в якому праву кредитора вимагати від боржника виконання певних дій відповідає кореспондуючий обов'язок боржника сплатити гроші на користь кредитора [23]. Схожу позицію також застосовують у практиці Верховного Суду [24].

Тобто Верховний Суд, підтримуючи позицію Верховного Суду України, виходить з того, що на підставі договору про надання послуг виникає складне зобов'язання, яке містить два правовідношення (зобов'язання) – щодо надання послуги виконавцем і грошове зобов'язання замовника щодо її оплати. І хоча висловлена правова позиція безпосередньо стосується договору про надання послуг, можна припустити, що аналогічно буде трактуватися зміст зобов'язань за договорами орендного типу.

Таке тлумачення важко визнати правильним, проте воно значною мірою обумовлено законодавчим визначенням зобов'язання у ч. 1 ст. 509 ЦК України. У доктрині слушно зазначається, що в законодавчому визначенні зобов'язання відображено лише конструкцію простого зобов'язання, що на практиці трапляється відносно рідко [12, с. 635; 25, с. 244–245].

У такому разі доцільно звернутися до поділу зобов'язань на прості й складні. Щодо цивільних правовідносин І. В. Жилінкова зазначила, що кількість і компонування суб'єктивних прав і обов'язків, які входять у правовідношення, визначають структуру змісту цивільного правовідношення. Така структура може бути простою чи складною. Складна структура передбачає наявність не одного, а декількох взаємопов'язаних прав і обов'язків [26, с. 41–42].

Вважаємо слушною думку Н. Ю. Голубевої, що визнання зобов'язання як елементарної схеми: «обов'язок на одній стороні, право – на іншій» призводить до штучного розриву єдиних за своєю метою зв'язків учасників цивільного обороту. Більш ефективним для цивільного обороту є визнання існування складного правовідношення, яке можна називати єдиним терміном «зобов'язання», що може об'єднувати декілька правових зв'язків за схемою «обов'язок – право» [12, с. 635].

Отже, усталеною у вітчизняній науці цивільного права є все-таки точка зору про те, що зобов'язання є цивільним правовідношенням, зміст якого може становити обов'язок і кореспондуюче йому право вимоги (для простого зобов'язання) або сукупність пов'язаних між собою обов'язків і відповідних їм прав вимоги (для складного зобов'язання). Постановка питання про те, що одне цивільне правовідношення (зобов'язання) може містити кілька окремих правовідносин (зобов'язань) якщо і розглядалася в українській цивільно-правовій науці, то хіба лише в аспекті комплексних цивільних правовідносин. Так, І. В. Жилінкова відносила до комплексних правовідносин у контексті зобов'язального права заміну боржника у зобов'язанні, договір на користь третьої особи, основне зобов'язання й акцесорне щодо нього забезпечувальне зобов'язання, факторинг, підрядні зобов'язання за участю субпідрядника тощо [27, с. 15–16]. Але зобов'язання за звичайним двостороннім договором, зокрема договором оренди, не може розглядатися як комплексне. Воно виникає на підставі одного юридичного факту, його суб'єктами є дві сторони, наділені взаємними правами і обов'язками. Відповідно, в такому разі одне складне зобов'язання, зміст якого становлять права та обов'язки його сторін.

Отже, термін «грошове зобов'язання» доцільно розглядати з двох позицій:

1) як зобов'язання (тобто вид цивільного правовідношення), в якому боржник зобов'язаний сплатити гроші на користь кредитора, а кредитор має право вимагати виконання боржником такого обов'язку. Таке розуміння грошового зобов'язання стосується простих зобов'язань, зміст яких вичерпується обов'язком боржника сплатити гроші і правом кредитора вимагати такої сплати (наприклад, грошове зобов'язання, яке виникає на підставі договору безпроцентної позики грошей);

2) як структурний елемент змісту складного зобов'язання, в якому обов'язок боржника сплатити гроші і кореспондує цьому обов'язку право кредитора вимагати такої сплати існують поряд з іншими правами та обов'язками сторін того самого зобов'язання.

Враховуючи, що договір найму (оренди), як і більшість цивільно-правових договорів, є двостороннім (синалагматичним) і відплатним, грошове зобов'язання в такому договорі є структурним елементом породжуваного відповідним договором зобов'язання. Укладення договору оренди породжує складне зобов'язання, що охоплює кілька пов'язаних між собою правових зв'язків, які виражаються в кореспондуючих одне іншому правах та обов'язках його сторін (обов'язок орендодавця передати майно – право орендаря вимагати передання йому майна; обов'язок орендаря повернути орендоване майно після закінчення строку оренди – право орендодавця вимагати такого повернення і т. д.). Відповідно, структурним елементом такого орендного зобов'язання є зобов'язання орендаря з внесення плати за користування майном (орендної плати), яке найчастіше має грошовий характер і передбачає обов'язок орендаря щодо сплати орендної плати у грошовій формі і кореспондує такому обов'язку право орендодавця вимагати сплати йому такої орендної плати.

Грошові зобов'язання в орендних договорах не вичерпуються лише сплатою орендної плати в грошовій формі. Між орендодавцем і орендарем у межах орендного правовідношення можуть виникати також інші грошові зобов'язання. Наприклад, це може бути обов'язок з відшкодування вартості проведеного капітального ремонту (ч. 3 ст. 776 ЦК України), відшкодування вартості витрат, пов'язаних із поліпшенням орендованого майна (ч. 3 ст. 778 ЦК України).

Висновки. Поняття «грошове зобов'язання» доцільно розглядати з двох позицій: 1) як зобов'язання (тобто вид цивільного правовідношення) – щодо простих зобов'язань, зміст яких вичерпується обов'язком боржника сплатити гроші і правом кредитора вимагати такої сплати; 2) як структурний елемент змісту складного зобов'язання.

Договір найму (оренди) є підставою виникнення складного цивільно-правового зобов'язання як правовідношення в розумінні ч. 1 ст. 509 ЦК України. Відповідно, грошове зобов'язання доцільно розглядати як структурний елемент вищезазначеного складного зобов'язання. Грошове зобов'язання за договором найму (оренди) полягає насамперед в обов'язку наймача (орендаря) сплачувати плату за користування майном (орендну плату), якщо відповідно до умов договору та вимог закону остання сплачується в грошовій формі, а також може полягати в інших обов'язках сторін зі сплати грошей (відшкодування вартості проведеного капітального ремонту, відшкодування витрат, пов'язаних із поліпшенням орендованого майна, тощо). Грошові зобов'язання за договорами найму (оренди) мають цивільно-правову природу незалежно від суб'єктного складу сторін відповідного договору.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 10.05.2023).
2. Рекодифікація цивільного законодавства України: виклики часу : монографія / за заг. ред. Н. С. Кузнецової. Одеса : Гельветика, 2022. 908 с.
3. Безклубий І. А. Банківські правочини: цивільно-правові проблеми: монографія. Київ : Київський університет, 2005. 378 с.
4. Боднар Т. В. Виконання договірних зобов'язань в цивільному праві: монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2005. 272 с.
5. Подцерковний О. П. Грошові зобов'язання господарського характеру: проблеми теорії і практики. Київ: Юстініан, 2006. 424 с.
6. Опадчий І. М. Грошові зобов'язання у приватному праві: дис. ... канд. юрид. наук. Київ : КНУ ім. Т. Шевченка, 2012. 225 с.

7. Жагорнікова Т. О. Поняття зобов'язання і грошового зобов'язання в цивільному праві України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2013. Вип. 23. Ч. I. Т. 1. С. 201–206.
8. Фоменко Я. Є. Цивільно-правова відповідальність за невиконання грошових зобов'язань в іноземній валюті : дис. ... д-ра філос. у галузі знань 081 – Право. Львів : ЛДУВС, 2022. 200 с.
9. Постанова пленуму ВГСУ від 17.12.2013 р. № 14 «Про деякі питання практики застосування законодавства про відповідальність за порушення грошових зобов'язань». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014600-13#Text> (дата звернення: 10.05.2023).
10. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 11.04.2018 р. у справі №758/1303/15-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/73469624> (дата звернення: 10.05.2023).
11. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 19.06.2019 р. у справі № 703/2718/16-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82997469> (дата звернення: 10.05.2023).
12. Голубєва Н. Ю. Зобов'язання у цивільному праві України: методологічні засади правового регулювання: монографія. Одеса : Фенікс, 2013. 642 с.
13. Пленюк М. Д. Підстави виникнення зобов'язальних правовідносин в механізмі правового регулювання: монографія. Київ : НДІ прив. права і п-ва ім. акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2016. 356 с.
14. Слома В. М. Цивільно-правові зобов'язання з множинністю суб'єктів: монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2020. 384 с.
15. Клименко С. В., Джусенко С. С. Нормативно-правові підстави визначення та виконання грошових зобов'язань. *Право і суспільство*. 2016. № 3. Ч. 2. С. 44–49.
16. Кодекс України з процедур банкрутства : Закон України від 18.10.2018 р. №2597-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text> (дата звернення: 10.05.2023).
17. Про фінансову реструктуризацію : Закон України від 14.06.2016 р. № 1414-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-19#Text> (дата звернення: 10.05.2023).
18. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17?find=1&text=%D0%B3%D1%80%D0%BE%D1%88%D0%BE%D0%B2#w1_8 (дата звернення: 10.05.2023).
19. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 10.05.2023).
20. Калаур І. Р. Договірні зобов'язання з передання майна в користування: проблеми теорії та практики: монографія. Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. 480 с.
21. Яворська О. С. Договірні зобов'язання про передання майна у власність: цивільно-правові аспекти : дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2010. 451 с.
22. Карабань Я. А. Поняття зобов'язання за цивільним правом України. *Вісник ОНУ ім. І. І. Мечнікова. Правознавство*. 2013. Т.18. Вип. 1(18). С. 22–29.
23. Постанова Верховного Суду України від 14.11.2011 р. у справі № 6-40ц11. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/19848657> (дата звернення: 10.05.2023).
24. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 22.01.2019 р. у справі № 437/2726/13-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/79313864> (дата звернення: 10.05.2023).
25. Харитонов Є. О., Харитонova О. І. Цивільні правовідносини: монографія. Одеса : Фенікс, 2011. 456 с.
26. Жилинкова І. В. Гражданское правоотношение: системно-структурный подход. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Право*. 2010. № 929. Спец. вип. С. 37–46.
27. Жилинкова І. В. Комплексні цивільні правовідносини: поняття, структура, ознаки. *Право України*. 2010. № 12. С. 11–17.

References

1. *Tsyvilnyi kodeks Ukrainy [Civil Code of Ukraine]* (2003). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> [in Ukrainian]
2. Kuznietsova, N. S. (Ed.) (2022). *Rekodyfikatsiia tsyvilnoho zakonodavstva Ukrainy: vyklyky chasu [Recodification of the Civil Legislation of Ukraine: challenges of time]*. Odesa: Helvetyka [in Ukrainian].
3. Bezklubyi, I. A. (2006). *Bankivski pravochyny: tsyvilno-pravovi problem [Banking Transactions: Civil-Law Problems]*. Kyiv: Vyd.-polihr. tsentr «Kyivskiyi universytet» [in Ukrainian].

4. Bodnar T. V. (2005). *Vykonannia dohovirnykh zoboviazan v tsyvilnomu pravi [Fulfillment of Contractual Obligations in Civil Law]*. Kyiv: Yurinkom Inter [in Ukrainian].
5. Podtserkovnyi, O. P. (2006). *Hroshovi zoboviazannia hospodarskoho kharakteru: problemy teorii i praktyky [Monetary obligations of an economic nature: problems of theory and practice]*. Kyiv: Yustinian [in Ukrainian].
6. Opadchyi, I. M. (2012). *Hroshovi zoboviazannia u pryvatnomu pravi [Monetary Obligations in Private Law]*. Candidate's thesis. Kyiv: KNU im. T. Shevchenka [in Ukrainian].
7. Zhahornikova, T. O. (2013). Poniattia zoboviazannia i hroshovoho zoboviazannia v tsyvilnomu pravi Ukrainy [The Concept of the Obligation and the Monetary Obligation in Civil Law of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya Pravo – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. The Law series.* 23(1), 201 – 206 [in Ukrainian].
8. Fomenko Ya. Ye. (2022). *Tsyvilno-pravova vidpovidalnist za nevykonannia hroshovykh zoboviazan v inozemnii valiuti [Civil liability for non-fulfillment of monetary obligations in foreign currency]*. PhD thesis. Lviv: LDUVS [in Ukrainian].
9. *Pro deiaki pytannia praktyky zastosuvannia zakonodavstva pro vidpovidalnist za porushennia hroshovykh zoboviazan: Postanova plenumu VHSU № 14 [On some issues of the practice of applying legislation on liability for breach of monetary obligations: Resolution of the Plenum of the Higher Economic Court of Ukraine № 14]. (2013, December 17)*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014600-13#Text> [in Ukrainian]
10. *Postanova Velykoi Palaty Verkhovnoho Sudu u spravi № 758/1303/15-ts [Judgement of Great Chamber of Supreme Court in case № 758/1303/15-c]. (2018, April 11)*. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/73469624> [in Ukrainian]
11. *Postanova Velykoi Palaty Verkhovnoho Sudu u spravi № 703/2718/16-ts [Judgement of Great Chamber of Supreme Court in case № 703/2718/16-c]. (2019, January 22)*. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82997469> [in Ukrainian]
12. Holubieva N. Yu. (2013). *Zoboviazannia u tsyvilnomu pravi Ukrainy: metodolohichni zasady pravovoho rehuliuвання [Obligations in the Civil Law of Ukraine: the Methodological Principles of Legal Regulation]*. Odesa: Feniks [in Ukrainian].
13. Pleniuk M. D. (2016). *Pidstavy vynyknennia zoboviazalnykh pravovidnosyn v mekhanizmi pravovoho rehuliuвання [The Grounds for the Appearance of Binding Legal Relations in the Mechanism of Legal Regulation]*. Kyiv: NDI pryv. prava i p-va im. akad. F.H. Burchaka NAPrN Ukrainy [in Ukrainian].
14. Sloma V. M. (2020). *Tsyvilno-pravovi zoboviazannia z mnozhynnistiu subiektiv [Civil legal obligations with a plurality of subjects]*. Ternopil: TNEU [in Ukrainian].
15. Klymenko, S. V. Dzhusenko, S. S. (2016). *Normatyvno-pravovi pidstavy vyznachennia ta vykonannia hroshovykh zoboviazan [Regulatory and Legal Grounds for Determining and Fulfilling Monetary Obligations]*. *Pravo i suspilstvo – Law and Society.* 3(2), 44–49 [in Ukrainian].
16. *Kodeks Ukrainy z protsedur bankrutstva [Code of Ukraine on Bankruptcy Procedures]*. (2018). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text> [in Ukrainian]
17. *Pro finansovu restrukturyzatsiiu: Zakon Ukrainy [On Financial Restructuration: Law of Ukraine]*. (2016). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-19#Text> [in Ukrainian]
18. *Podatkovyi kodeks Ukrainy [Tax Code of Ukraine]*. (2010). Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17?find=1&text=%D0%B3%D1%80%D0%BE%D1%88%D0%BE%D0%B2#w1_8 [in Ukrainian]
19. *Hospodarskyi kodeks Ukrainy [Economic Code of Ukraine]*. (2003). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> [in Ukrainian]
20. Kalaur I. R. (2015). *Dohovirni zoboviazannia z peredannia maina v korystuvannia: problemy teorii ta praktyky [Contractual Obligations for Transfer of Property for Use: Problems of Theory and Practice]*. Ternopil: Pidruchnyky i posibnyky [in Ukrainian].
21. Yavorska O. S. (2010). *Dohovirni zoboviazannia pro peredannia maina u vlasnist: tsyvilno-pravovi aspekty [Contractual Obligations for Transfer of Property for Ownership: Civil Law Aspects]*. *Doctor's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
22. Karaban Ya. A. (2013). Poniattia zoboviazannia za tsyvilnym pravom Ukrainy [Concept of the Obligation by Civil Law of Ukraine]. *Visnyk ONU im. I. I. Mechnikova. Pravoznavstvo – Bulletin of Odessa National University named by I. I. Mechnikov.* 18, 22–29 [in Ukrainian]

23. *Postanova Verkhovnoho Sudu Ukrainy u spravi № 6-40ts11 [Judgement of Supreme Court of Ukraine in case № 6-40cc11]*. (2011, November 14). Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/19848657> [in Ukrainian]
24. *Postanova Verkhovnoho Sudu u skladi kolehii suddiv Pershoi sudovoi palaty Kasatsiinoho tsyvilnoho sudu u spravi № 437/2726/13-ts [Judgement of the Supreme Court as part of the panel of judges of the First Judicial Chamber of the Civil Court of Cassation in case № 437/2726/13-c]*. (2019, January 22). Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/79313864>
25. Kharytonov, Ye. O., Kharytonova, O. I. (2011). *Tsyvilni pravovidnosyny [Civil Legal Relationships]*. Odesa: Feniks [in Ukrainian].
26. Zhylynkova I. V. (2010). Hrazhdanskoe pravootnoshenye: systemno-strukturnyi podkhod [Civil Legal Relationship: Systematic and Structure Approach]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Seriya: Pravo – Bulletin of Kharkiv National University named by V. N. Karazin. The Law series. 929 (Special Issue)*, 37–46 [in Russian].
27. Zhylynkova I. V. (2010). Kompleksni tsyvilni pravovidnosyny: poniattia, struktura, oznaky [Complex Civil Legal Relationships: Definition, Structure, Features]. *Pravo Ukrainy – Law of Ukraine. 12*, 11–17 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 04.06.2023